

СТРУКТУРНА, ПРИКЛАДНА ТА МАТЕМАТИЧНА ЛІНГВІСТИКА

УДК 811.111'36:81'42

DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.3-2/08>

Жуковська В. В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ПАРАМЕТРИЗАЦІЯ СИНТАКТИКО-ФУНКЦІЙНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ГРАМАТИЧНОЇ КОНСТРУКЦІЇ: КВАНТИТАТИВНО-КОРПУСНИЙ АСПЕКТ

Стаття презентує результати квантитативно-корпусної параметризації синтактико-функційних властивостей англійських відокремлених неособово-дієслівних і недієслівних конструкцій з експліцитним суб'єктом, здійсненої на засадах новітнього когнітивно-квантитативного підходу в лінгвістичних дослідженнях.

З позицій граматики конструкцій досліджувалися структури визнаємо граматичними конструкціями – некомпозиційними мовними знаками, що характеризуються єдністю форми й змісту (значення / функції) (FORM: [[aug/θaug] [SBJ_{NP}] [PRED_{NE/VL}]] ↔ MEANING: [...]_{FUNCTION}).

Параметризація синтактико-функційних властивостей англійських відокремлених неособово-дієслівних і недієслівних конструкцій з експліцитним суб'єктом передбачає квантитативно-корпусний аналіз синтаксичних функцій, які виконують досліджувані конструкції в реченні, й здійснюється в аспекті реалізації факторів «адвербіальне розширення», «адитивне розширення» та «апозитивне розширення» параметру «Синтаксична функція стосовно матричної клаузи» із застосуванням квантитативно-корпусного методу колострукційного аналізу.

*Результати проведеної квантитативно-корпусної параметризації синтактико-функційних властивостей англійських відокремлених неособово-дієслівних і недієслівних конструкцій з експліцитним суб'єктом засвідчили, що на сучасному етапі розвитку англійської мови відбувається переорієнтація синтаксичних функцій відокремлених неособово-дієслівних і недієслівних конструкцій з експліцитним суб'єктом із більш інформативно навантажених до менш інформативно навантажених. Доведено, що в сучасному вжитку відокремлені неособово-дієслівні й недієслівні конструкції з експліцитним суб'єктом проявляють переважне вживання у функції адитивного розширення. Функція адвербіального розширення також досить поширена, а для *despite* та *what with*-аугментованих мікроконструкцій є єдиною функцією, актуалізованою в досліджуваному матеріалі. Найменш представленою виявилася функція апозитивного розширення. У подальших дослідженнях з окресленої проблематики зосередимося на квантитативно-корпусній параметризації реляційних властивостей досліджуваних конструкцій.*

Ключові слова: параметризація, граматика конструкцій, квантитативні методи, неособово-дієслівні й недієслівні конструкції з експліцитним суб'єктом.

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем граматики теорії, яка потребує опрацювання з позицій новітніх теорій мови, є дослідження таких складних синтаксичних утворень, як відокремлені неособово-дієслівні й недієслівні клаузи з експліцитним суб'єктом на зразок [[_{AUG}with] [_{NP}the bats] [_{XP}taking turns to be the starved victim]]; [[_{NP}heart] [_{XP}thumping]]; [[_{AUG}despite] [_{NP}oil] [_{XP}being the lifeblood of industrial (modern)

society]]; [[_{AUG}what with] [_{NP}my three sons] [_{XP}being away in the Army]].

Означені синтаксичні утворення репрезентують неособово-дієслівну й недієслівну вторинну предикацію синтаксично незалежної конфігурації та виступають частиною мінімально двоклаузної структури, що складається з матричної клаузи й пунктуаційно відокремленої неособово-дієслівної або недієслівної клаузи з власним експлі-

кованим суб'єктом. Досліджувані клаузи є утвореннями фіксованої бінарної структури [NP XP], де NP – вторинний суб'єкт (SBJ), що не співвідноситься із суб'єктом матричної клаузи SBJ_M, а (XP) – вторинний предикат (PRED), виражений неособовою формою дієслова (NF) (дієприкметник I (PI), дієприкметник II (PII), інфінітив (to-Inf)) або недієслівною частиною мови (VL) (іменною (NP), прикметниковою (AdjP), прислівниковою (AdvP) чи прийменниковою (PP) фразою), та приєднуються до матричної клаузи за допомогою аугменторів (aug) (*with, without, despite, what with*) або асиндетично (\emptyset aug).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Неособово-дієслівні й недієслівні клаузи з експліцитним суб'єктом неодноразово привертала увагу дослідників із позицій різноманітних лінгвістичних напрямів і шкіл: *традиційної граматики* (G. Stump (1985 p.), G. Holland (1986 p.), O. Timofeeva (2011 p.), B. Kortmann (2013 p.) та інші); *генеративної граматики* (H. van Riemsdijk (1978 p.), J. McCawley (1983 p.), F. Beukema, T. Hoekstra (1984 p.), C. Felser, D. Britain (2007 p.)); *корпусно базованої лінгвістики* (P. J. Duffley, S. Dion-Girardeau (2015 p.), L. Fonteyn, N. van de Pol (2015 p.)); *системно-функціональної граматики* (Q. He, B. Yang (2015 p.), M. Khamesian (2016 p.)); *конструкційної граматики* (S. Riehemann, E. Bender (1999 p.), C. Bouzada-Jabois, J. Pérez-Guerra (2016 p.)) та інших. Такий далеко неповний перелік досліджень демонструє, що жодна наукова парадигма не залишила без уваги вивчення означених синтаксичних утворень, і свідчить про неординарність і складність цього мовного феномену.

Постановка завдання. Попри чисельність здійснених розвідок окреслена проблематика не втрачає своєї актуальності й порушує низку питань, які потребують подальшого вивчення із застосуванням новітніх надбань сучасного квантитативно-корпусного мовознавства. **Метою** презентованого дослідження є надати результати проведеної квантитативно-корпусної параметризації синтактико-функційних властивостей мережі англійських неособово-дієслівних і недієслівних конструкцій з експліцитним суб'єктом, здійсненої на засадах новітнього *когнітивно-квантитативного підходу* в лінгвістичних дослідженнях (V. Brezina (2018 p.), S. Th. Gries, A. Stefanowitsch (2004 p., 2013 p.), S. Th. Gries (2015 p.), A. E. Goldberg (1995 p., 2006 p., 2019 p.), A. Stefanowitsch (2020 p.) та інші).

Виклад основного матеріалу. Презентоване дослідження ґрунтується на теоретичних і мето-

дологічних засадах узуально базованої граматики конструкцій. Цей когнітивно орієнтований напрям лінгвістичних досліджень пропонує компетентну інтегративну методологію аналізу загальних та ідіосинкратичних властивостей мовних одиниць, в якій ефективно поєднуються квалітативні й квантитативно-корпусні методи дослідження, та визнає частоту вживання як фактор ступеню когнітивного укорінення (*entrenchment*) (автоматизації) конкретної моделі (патерну) як конструкції у свідомості мовців [3; 7]. З позицій граматики конструкцій відокремлені неособово-дієслівні й недієслівні клаузи з експліцитним суб'єктом визнаємо *граматичними конструкціями* – некомпозиційними мовними знаками, що характеризуються єдністю форми й змісту (значення / функції), в яких певний аспект плану вираження (форми) або плану змісту (значення / функції) не визначається з форми або змісту їхніх компонентів чи з інших наразі наявних у мові [4; 7; 9]. *Відокремлені неособово-дієслівні й недієслівні конструкції з експліцитним суб'єктом* (далі – ВКЕС) репрезентуються в схемі FORM: [[aug/ \emptyset aug] [SBJ_{NP}] [PRED_{NF/VL}]] ↔ MEANING: [...]_{FUNCTION}, де їх значення як структур рівня клаузи трактуємо не як закодовану семантику, а як синтаксичну функцію в дискурсі.

Відокремлені [[aug/ \emptyset aug][Subj_{NP}][Pred_{NF/VL}]-конструкції утворюють таксономічну конструкційну мережу, яка розгортається навколо конструкційної схеми (*constructional scheme*), представленої конструкцією найвищого ступеня схематичності й абстрактності – *макроконструкцією* (*detcht-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*), ознаки якої успадковуються менш абстрактними *мезо-конструкціями* (*detcht- \emptyset aug-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, *detcht-aug-Subj Pred_{nf/vl}-cnx* {AUG: *with, what with, without, despite*}) та індивідуальними *мікроконструкціями* (*detcht- \emptyset aug-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, *detcht-with-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, *detcht-despite-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, *detcht-without-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, *detcht-what with-Subj Pred_{nf/vl}-cnx* {NF: PI, PII, to-Inf; VL: NP, AdjP, AdvP, PP}) і втілюються в конкретних реалізованих конструкціях – *конструктах* (*his cheeks burning suddenly, with thick spectacles perched at the end of his nose, ...*).

Параметризація синтактико-функційних властивостей ВКЕС передбачає квантитативно-корпусний аналіз синтаксичних функцій, які виконують мікроконструкції (*detcht- \emptyset aug-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, *detcht-with-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, *detcht-despite-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, *detcht-without-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, *detcht-what with-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*) у реченні, й здійснюється в аспекті реалізації факторів пара-

метру «Синтаксична функція щодо матричної клаузи» (FSYN). Такі мікроконструкції генералізуються для відповідних мезо-конструкцій *detcht-øaug-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, *detcht-aug-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*, які своєю чергою стають основою висновків про макроконструкцію (*detcht-Subj Pred_{nf/vl}-cnx*).

Частота вживання конструкцій свідчить про ступінь їхнього вкорінення в мовній спільноті й корелює з кількістю токенів конструкції (конструктив) за відповідним параметром / фактором. Верифікацію кількісних даних і встановлення статистично значущих показників здійснюємо за допомогою статистичної процедури, що отримала достатню апробацію в працях із квантитативно-корпусної лінгвістики й узуально базованої граматики конструкцій, – методу колострукційного аналізу [18]. Отримані показники дозволяють статистично-обґрунтовано визначити ознаки, що детермінують функціональну динаміку й синхронічну варіативність всієї мережі досліджуваних конструкцій та її окремих вузлів (*nodes*) (конструкцій певного рівня схематичності й абстрактності). Матеріалом дослідження слугують 11 000 конструктивів, відібраних із корпусу сучасної англійської мови – Британського національного корпусу (далі – BYU-BNC) [1].

Коректна параметризація лінгвістичного явища вимагає насамперед операціоналізацію вихідних понять, що дає можливість впорядкувати, алгоритмізувати оцінку аналізованого явища, базуючись на переліку факторів і рівнів їх лінгвальної реалізації в межах конкретного параметра.

Проблема встановлення синтактико-семантичних зв'язків між пропозицією ВКЕС і матричною клаузою є однією з найбільш дискутованих і дотепер не розв'язаних. Відсутність стандартних підрядних сполучників (*when, where, after, before* та інших), що експліцитно позначають підрядні адвербіальні відношення, підсилює *семантичну варіабельність (semantic variability)* [19, с. 3] ВКЕС і робить межі між різними типами цих синтаксичних утворень «досить розмитими» [2, с. 18].

Традиційно за ВКЕС визнається адвербіальний статус [14, с. 32; 12, 638], відповідно, ці утворення виконують функцію клаузних ад'юнктивів. Залежно від типу зв'язку з матричною клаузою вирізняють такі синтактико-семантичні функції ВКЕС, як ад'юнктив часу, причини, умови, супутніх обставин, способу дії, уступки [5, с. 251]. Р. Квірк і співавтори зазначають, що стосовно матричної клаузи ВКЕС можуть функціонувати як обставинні речення часу, умови, причини й уступки, а аугментори *with* і *without* приписують своїм компонен-

там семантичну ознаку супутніх обставин, проте конкретніше значення цих синтаксичних утворень можна визначити лише з контексту [15, с. 1124].

Для деяких ВКЕС важко кваліфікувати, який тип адвербіальних відносин вони реалізують, радше їх можливо тлумачити як такі, що «появляють певний компонент або значення головного речення» [19, с. 335]. На думку Б. Кортмана [13, с. 194], як наявність прийменника для вільних ад'юнктивів не сприяє інтерпретації їхнього адвербіального значення, так і аугментор не визначає однозначно функцію ВКЕС. Звідси адвербіальна семантика ВКЕС потребує обговорення в кожному конкретному випадку [2, с. 31]. Отже, ВКЕС проявляють *конструкційне узгодження (constructional alignment)* із матричною клаузою, оскільки адвербіальний зв'язок між ними й матричною клаузою не завжди має композиційний характер, тобто не є маркованим і не виявляється через аналіз конститuentів конструкції. Адвербіальне значення, що його привносить ВКЕС в інтерпретацію значення матричної клаузи, не можна однозначно передбачити / вивести з індивідуальних значень конститuentів конструкції.

З огляду на вказану неоднозначність у трактуванні синтаксичних функцій ВКЕС параметризацію синтактико-функційних особливостей ВКЕС у сучасній англійській мові здійснюємо на основі адаптованої до цілей нашого дослідження системно-функціональної класифікації логіко-семантичних ролей нефінітних клауз, запропоновану в дослідженні [6]. Для ідентифікації синтаксичної функції конкретного конструкта з метою мінімізації випадків множинної інтерпретації здійснювався ретельний аналіз його лінгвального контексту з огляду на тип і семантику предикату ВКЕС, положення в реченні, наявність / відсутність аугментора, прагматичні фактори й тип контексту. У ситуаціях, коли декілька інтерпретацій конструкта були можливими, обиралися найбільш інформаційно навантажені семантичні відносини (в термінах [13, с. 133]). Проте навіть із застосуванням усіх вказаних чинників встановлення синтаксичної функції конкретного ВКЕС у деяких випадках не було однозначним.

Як вже було зазначено, на відміну від підрядних сполучників, що вводять особово-дієслівні й безсуб'єктні ад'юнкти, аугментори у ВКЕС не беруть безпосередньої участі в ідентифікації синтаксичних ролей цих структур. Зважаючи на відсутність морфосинтаксичної інтеграції в структуру матричної клаузи, означені структури не мають обмежувального характеру, тобто

їхнє значення не впливає на значення матричної клаузи [11, с. 864]. Проте синтаксична функція ВКЕС є контекстно-залежною та інтерпретується щодо матричної клаузи [10, с. 1266]. Звідси визнаємо ВКЕС залежними клаузами, що знаходяться з матричною клаузою в синтактико-семантичних відносинах гіпотаксису, реалізуючи відношення гіпотаксисного розширення (*expansion*) пропозиції матричної клаузи шляхом актуалізації функцій *адвербіального* (*enhancement*), *адитивного* (*extension*) та *апозитивного* (*elaboration*) розширення.

ВКЕС виконує функцію *адвербіального розширення* (*enhancement*) у випадку, коли вона поширює значення пропозиції матричної клаузи, шляхом її кваліфікації в аспекті часу, місця, способу, причини чи умови. Аналіз синтаксичних функцій означених мікроконструкцій у межах відповідних контекстів засвідчив, що досліджувані синтаксичні утворення можуть актуалізувати від одного до семи адвербіальних значень, серед яких:

- 1) адвербіальне значення причини;
- 2) адвербіальне значення часу;
- 3) адвербіальне значення способу дії;
- 4) адвербіальне значення результату;
- 5) адвербіальне значення умови;
- 6) адвербіальне значення уступки;
- 7) адвербіальне значення мети.

Наприклад:

[*With your mother chasing you*]_{reason}, we've got to keep you out of sight for a while (BYU-BNC; H8T);

[*Times being hard*]_{condition}, annual subscriptions were set at five bob (BYU-BNC; ABE).

Функція *апозитивного розширення* (*elaboration*). За умови апозитивного розширення ВКЕС поширює значення матричної клаузи, надаючи подальшу її специфікацію чи деталізацію та не вносячи водночас нових елементів, а радше характеризуючи наявні шляхом уточнення, роз'яснення,

опису чи коментування. ВКЕС у ролі тлумачення та екземпліфікації надає пояснення всій пропозиції матричної клаузи або її частини через специфікацію, уточнення чи надання деталей. ВКЕС маніфестує функцію *апозитивного розширення* (*elaboration*) у випадках, коли суб'єкт ВКЕС знаходиться в повному або частковому корелативному зв'язку з номінативною групою (не обов'язково суб'єктом) матричної клаузи, наближаючись за значенням до постмодифікувальної клаузи (*appositional*), наприклад:

The Dean and his pet labrador are both depicted wearing dog collars; the bursar, [*with ears big enough to flap over to Christ Church*], is seen tightly clenching two money bags (BYU-BNC; A7D).

Функція *адитивного розширення* (*extension*). За умови адитивного розширення ВКЕС поширює пропозицію матричної клаузи, додаючи до неї нову інформацію, імплікуючи супутні обставини або позначаючи стан / подію, що супроводжує стан / подію в матричній клаузі без специфікації відносин між ВКЕС і матричною клаузою, наприклад:

There were several families under the trees now, [*with little children running around and babies crawling about in the grass*] (BYU-BNC; HTX).

Отже, параметр «Синтаксична функція щодо матричної клаузи» (FSYN) маніфестується у факторах «адвербіальне розширення» (Enhnt), «адитивне розширення» (Extn) та «апозитивне розширення» (Elbn). Аналіз досліджуваного матеріалу засвідчив низку відмінностей у кількісних показниках синтаксичних функцій, які виконуються досліджуваними мікроконструкціями. Результати надані в Таблиці 1, в якій презентована нормалізована на мільйон слововживань частота мікроконструкцій у виокремлених функціях.

Як видно з наведених кількісних даних, функція адвербіального розширення притаманна всім

Таблиця 1

Кількісна реалізація факторів параметру «Синтаксична функція стосовно матричної клаузи»

Фактор	Enhnt	Extn	Elbn
	норм. ч-та	норм. ч-та	норм. ч-та
мікроконструкція			
<i>dtcht-øaug-Subj Pred_{nf/vl}-cxn</i>	18,68	22,73	3,45
<i>dtcht-with-Subj Pred_{nf/vl}-cxn</i>	12,71	44,17	3,16
<i>dtcht-despite-Subj Pred_{nf/vl}-cxn</i>	3,52	–	–
<i>dtcht-without-Subj Pred_{nf/vl}-cxn</i>	0,15	0,92	–
<i>dtcht-what with-Subj Pred_{nf/vl}-cxn</i>	0,54	–	–
мезо-конструкція			
<i>detcht-øaug-Subj Pred_{nf/vl}-cnx</i>	18,68	22,73	3,45
<i>detcht-aug-Subj Pred_{nf/vl}-cnx</i>	16,92	45,09	3,16

мікроконструкціям. Звертає на себе увагу той факт, що *despite* і *what with*-аугментовані мікроконструкції типово реалізують лише адвербіальну функцію, свідченням цьому є відсутність у досліджуваній вибірці прикладів актуалізації цими утвореннями адитивної та апозитивної функцій. Щодо *dtcht-without-SubjPred_{nf/vl}-cхn* мікроконструкції, то випадки реалізованої функції адитивного розширення суттєво перевищують випадки актуалізованої функції адвербіального розширення за повною відсутністю прикладів апозитивного розширення. Натомість мікроконструкції *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cхn* та *dtcht-with-SubjPred_{nf/vl}-cхn* як найбільш кількісно репрезентовані в досліджуваній вибірці проявляють найбільшу варіативність як у кількості реалізованих синтаксичних функцій, так і в їх типах. Як показують кількісні дані, для неаугментованої *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cхn* мікроконструкції типовими функціями є функції адитивного й адвербіального розширення, а функція апозитивного розширення є найменш репрезентованою. У мікроконструкції з аугментором *with* таке ж саме співвідношення функцій, проте з явним домінуванням функції адитивного розширення.

У неаугментованій *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cхn* мезо-конструкції спостерігаємо незначне перевагування функції адитивного розширення над функцією адвербіального розширення, натомість в аугментованій *dtcht-aug-SubjPred_{nf/vl}-cхn* мезо-конструкції функція адитивного розширення домінує над іншими синтаксичними функціями.

Зауважимо, що аналіз кількісних даних свідчить про певні тенденції у вживанні досліджуваних конструкцій, проте не визначає закономірності їх функціонування. Для встановлення статистично значущих показників зв'язку певної

мікроконструкції та відповідної синтаксичної функції застосовуємо одну з технік колострукційного аналізу – розмежувальний аналіз. Цей квантитативно-корпусний метод дозволить визначити ступінь атракції синтаксичної функції до однієї з двох порівнюваних мікроконструкцій. Оскільки в діахронічному ракурсі неаугментований тип ВКЕС визнається більш ранньою структурою, а аугментовані типи з'явилися пізніше [20, с. 266], то застосовуємо цей метод для пар мезо-конструкцій, в якій неаугментована мікроконструкція порівнюється з кожною з досліджуваних аугментованих мікроконструкцій, а саме: 1) *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cхn* vs *dtcht-with-SubjPred_{nf/vl}-cхn* і 2) *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cхn* vs *dtcht-without-SubjPred_{nf/vl}-cхn*. Зрозуміло, що мікроконструкції *dtcht-despite-SubjPred_{nf/vl}-cхn* та *dtcht-what with-SubjPred_{nf/vl}-cхn* не піддаються квантитативному аналізу з огляду на їх виключне вживання лише в одній із виокремлених синтаксичних функцій (адвербіальній функції).

Дані дистинктивно-коваріаційного аналізу свідчать, що в парі мікроконструкцій *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cхn* (K1, де К – конструкція) та *dtcht-with-SubjPred_{nf/vl}-cхn* (K2) функції адвербіального й апозитивного розширення виявляють найвищу силу атракції до неаугментованої мікроконструкції, а функція адитивного розширення – до *with*-аугментованої мікроконструкції (колострукційне притягнення > 3 = p < 0,001) (див. таблицю 2).

У парі *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cхn* (K1) і *dtcht-without-SubjPred_{nf/vl}-cхn* (K2) синтаксична функція апозитивного розширення виявила найвищий показник сили атракції (колострукційне притягнення > 3 = p < 0,001) до мікроконструкції *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cхn*, а функція адитивного

Таблиця 2

Сила атракції між синтактико-семантичною функцією та мікроконструкціями *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cхn* і *dtcht-with-SubjPred_{nf/vl}-cхn*

Синтаксична функція	Атракція до конструкції	Сила колострукційного притягнення
адвербіальне розширення	K1_øaug	112,505
апозитивне розширення	K1_øaug	6,5288
адитивне розширення	K2_with	128,0615

Таблиця 3

Сила атракції між синтаксичною функцією та мікроконструкціями *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cхn* і *dtcht-without-SubjPred_{nf/vl}-cхn*

Синтаксична функція	Атракція до конструкції	Сила колострукційного притягнення
адвербіальне розширення	K1_øaug	9,0648
адитивне розширення	K2_without	13,5375

розширення – до мікроконструкції *dtcht-without-SubjPred_{nf/vl}-cxn* (див. таблицю 3).

Таку ж статистичну процедуру було застосовано для виявлення ступеня притягнення типів реалізованого адвербіального значення в межах маніфестації функції адвербіального розширення до мікроконструкцій *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cxn* vs *dtcht-with-SubjPred_{nf/vl}-cxn*. Інші типи аугментованих конструкцій (з аугменторами *despite* і *what with*) не порівнюються, оскільки ці конструкції є монофункціональними та їхні адвербіальні значення чітко окресленими (*dtcht-despite-SubjPred_{nf/vl}-cxn* – уступки; *dtcht-what with-SubjPred_{nf/vl}-cxn* – причини). Отримані дані дистинктивно-коваріаційного аналізу надано в таблиці 4.

Інтерпретація отриманих статистичних показників засвідчила найвищий (колострукційне притягнення $> 3 = p < 0,001$) і високий (колострукційне притягнення $> 2 = p < 0,01$) ступінь атракції між мікроконструкцією *dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cxn* та адвербіальними значеннями причини, способу дії, умови, часу й мети. Притягнення також проявляється і між цією мікроконструкцією та адвербіальним значенням результату, проте статистичний показник менший за найнижчий показник критичного значення p (колострукційне притягнення $> 1,30103 = p < 0,05$). Своєю чергою мікроконструкція *dtcht-with-SubjPred_{nf/vl}-cxn* виявила притягнення лише до адвербіального значення уступки, але показник сили атракції є нижчим за критичне значення (колострукційне притягнення $> 1,30103 = p < 0,05$).

Б. Кортман [13, с. 121] класифікує адвербіальні відносини на основі критерію обсягу фонічних знань або (спів)контекстуально зумовлених мовних даних, необхідних мовцеві для ідентифікації семантичних відносин між підрядною та матричною клаузами. Відповідно до означеної класифікації між пропозиціями ВКЕС і матричної клаузи виокремлюємо адвербіальні відносини з більшим і меншим інформаційним навантаженням. До

прикладу, для інтерпретації ВКЕС і матричної клаузи як послідовності подій (передування чи слідування) необхідно залучити більше фонічних знань, а ніж як одночасних подій. Тому ВКЕС одночасності дії щодо матричної події класифікуємо як менш інформативні відношення, натомість часові відношення передування чи слідування події матричної клаузи визнаємо більш інформативними. Звідси ВКЕС у функції адвербіального розширення, актуалізуючи значення причини, часу, результату, умови, уступки, мети, реалізують більш інформаційно навантажені типи семантичних відносин. ВКЕС у функції апозитивного розширення експлікують відношення пояснення (екземпліфікації), а тому трактуються як менш інформативно навантажені синтактико-семантичні відносини. Реалізуючи функцію адитивного розширення, ВКЕС маніфестують синтактико-семантичні відношення супутніх обставин, також активізуючи синтактико-семантичні відношення з нижчим рівнем інформаційного навантаження. Таким чином, у нашому баченні синтактико-функційна класифікація ВКЕС сучасної англійської мови за ступенем інформаційного навантаження набуває такого вигляду (рис. 1).

За даними [2, с. 187–188] з пізньоновоанглійського періоду до сучасності простежується поступовий спад у кількості найбільш інформаційно навантажених типів до менш інформаційно навантажених типів вільних ад'юнктивів і саплементивів. Отримані квантитативно-корпусні дані свідчать, що така ж ситуація спостерігається і з відокремленими неособово-дієслівними й недієслівними конструкціями з експліцитним суб'єктом у сучасній англійській мові. Це проявляється в превалюванні конструкцій, що мають «слабке» інформаційне навантаження (функції адитивного й апозитивного розширення (61,4% і 6% від загальної вибірки)), за яких конструкції виконують функції супутніх обставин, екземпліфікуючи й додаючи нові деталі до пропозиції матричної клаузи. Ади-

Таблиця 4

Сила атракції між типами адвербіального значення та мікроконструкціями
dtcht-øaug-SubjPred_{nf/vl}-cxn і *dtcht-with-SubjPred_{nf/vl}-cxn*

Адвербіальне значення	Атракція до конструкції	Сила колострукційного притягнення
причини	K1_øaug	72,0421
способу дії	K1_øaug	25,8154
умови	K1_øaug	8,255
часу	K1_øaug	7,3883
мети	K1_øaug	2,568
результату	K1_øaug	0,1475
уступки	K2_with	0,4034

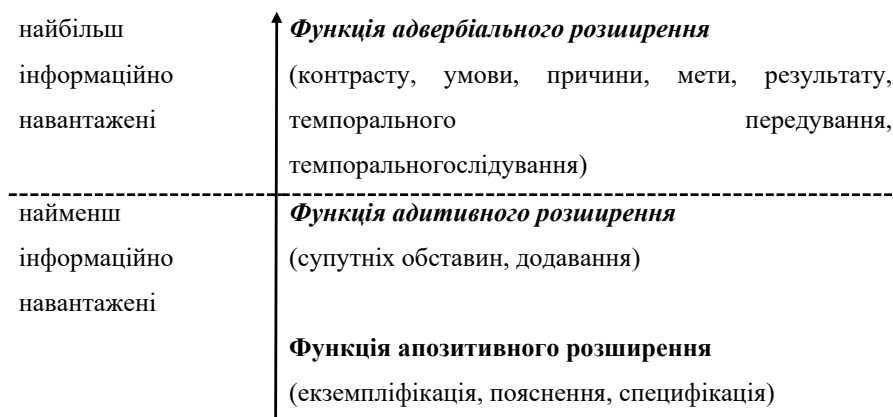

Рис. 1. Синтактико-функційна класифікація ВКЕС сучасної англійської мови

тивна функція зафіксована для трьох мікроконструкцій (*dtcht-**oaug**-SubjPred_{nf/vl}-cxn*, *dtcht-**with**-SubjPred_{nf/vl}-cxn* та *dtcht-**without**-SubjPred_{nf/vl}-cxn*), а апозитивна – у двох (*dtcht-**oaug**-SubjPred_{nf/vl}-cxn*, *dtcht-**with**-SubjPred_{nf/vl}-cxn*). Статистично значуще притягнення встановлено між функцією адитивного розширення та *with*- і *without*-аугментованих мікроконструкцій, а також між функцією апозитивного розширення та неаугментованою мікроконструкцією.

Інформаційно більш навантажені адвербіальні відносини також досить репрезентовані (функція адвербіального розширення (32,6% від загальної вибірки)), проте їхня кількість нижча в порівнянні з інформаційно менш навантаженими контекстами. Серед адвербіальних значень досить часто вживаними виявилися значення причини, способу дії, умови, часу й мети, що мають статистично значущі показники атракції лише з однією мікроконструкцією *dtcht-**oaug**-SubjPred_{nf/vl}-cxn*. Мезо-конструкції *dtcht-**despite**-SubjPred_{nf/vl}-cxn* та *dtcht-**what with**-SubjPred_{nf/vl}-cxn* типово маніфестують адвербіальні значення (уступки й причини відповідно).

Переважання в сучасній англійській мові менш інформаційно навантажених ВКЕС пояснюємо дією принципу когнітивної складності (*cognitive complexity principle*) [16; 17], відповідно до якого в складніших когнітивних контекстах, які вимагають підвищеного рівня витрат на оброблення, перевага надається структурам з експліцитною синтаксичною формою. Звідси чим складніша інтерпретація синтактико-семантичних відносин між матричною клаузою та ВКЕС, тим ймовірніше маркування ВКЕС певною лексичною одиницею, що конвенційно використовується на позначення відповідних синтактико-семантичних відносин. Експліцитне маркування ВКЕС

засобами аугментації з вищим ступенем ймовірності сприяє тому, що відповідна синтаксична одиниця отримує інтерпретацію, яку передбачав мовець. Звідси мікроконструкції з аугменторами *despite* і *what with* проявляють більш інформативні адвербіальні відносини. А мікроконструкції *dtcht-**oaug**-SubjPred_{nf/vl}-cxn* та *dtcht-**with**-SubjPred_{nf/vl}-cxn* переважають в адитивній функції, додаючи супутню інформацію або більше поширюючи зміст матричної клаузи, що потребує менших фонових знань для інтерпретації та, як наслідок, менших когнітивних зусиль на оброблення. В апозитивній функції ВКЕС потребує найменших контекстуальних «зачіпок» для правильної інтерпретації.

Висновки і пропозиції. Отже, результати проведеної квантитативно-корпусної параметризації синтактико-функційних властивостей *відокремлених неособово-дієслівних і недієслівних конструкцій з експліцитним суб'єктом* дозволили дійти висновку, що на сучасному етапі розвитку англійської мови відбувається переорієнтація синтаксичних функцій ВКЕС із більш інформативно навантажених до менш інформативно навантажених. Доведено, що в сучасному вжитку ВКЕС проявляють переважне вживання у функції адитивного розширення. Функція адвербіального розширення також досить поширена, а для *despite* і *what with*-аугментованих мікроконструкцій є єдиною функцією, актуалізованою в корпусному матеріалі. Найменш представленою виявилася функція апозитивного розширення.

ВКЕС виступають продуктивним засобом конденсації інформації на рівні клаузи, сприяють передачі повідомлення мінімізовано як у плані вираження (формою предиката), так і в плані значення (через експліцитно немарковані синтактико-функційні відносини між ВКЕС і матрич-

ною клаузою). ВКЕС вживаються за умови, коли досягнута мовна економія висловлення не переважається обсягом часу й зусиль, необхідних мовцю для когнітивного оброблення закладеного у висловленні повідомлення. Вважаємо, що тенденція до вживання ВКЕС у менш інформаційно навантажених контекстах стане домінантною в англійській мові, адже затрати на опосередко-

вану інтерпретацію не можуть бути компенсовані перевагами ефективною компресією інформації. Перспективою подальших досліджень з окресленої проблематики вважаємо здійснення квантитативно-корпусної параметризації реляційних властивостей відокремлених неособово-дієслівних і недієслівних конструкцій з експліцитним суб'єктом сучасної англійської мови.

Список літератури:

1. BNC-BYU. URL: www.english-corpora.org/bnc/ (дата звернення: 25.04.2021).
2. Bousada-Jabois C. Nonfinite supplements in the recent history of English : Tese de Doutorado. Universida de Vigo, 2020. 336 p.
3. Diessel H. Usage-based linguistics. *Oxford Research Encyclopedia of Linguistics* / ed. M. Aronoff. New York, 2017. URL: <http://linguistics.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780199384655.001.0001/acrefore-9780199384655-e-363?rsk=ivWwgv&result=2> (дата звернення: 25.04.2021).
4. Goldberg A. E. Explain me this: Creativity, Competition, and the Partial Productivity of Constructions. Princeton / Oxford : Princeton University Press, 2019. 195 p.
5. He Q., Yang B. A Corpus-Based Approach to Genre and Diachronic Distribution of English Absolute Clauses. *Journal of Quantitative Linguistics*. 2015. Vol. 22. № 3. P. 250–272.
6. He Q., Yang B. Absolute Clauses in English from the Systemic Functional Perspective. A Corpus-Based Study. Berlin, Heidelberg : Springer, 2015. 178 p.
7. Hilpert M. Construction Grammar and its Application to English. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2014. 219 p.
8. Hilpert M., Diessel H. Entrenchment in Construction grammar. Language and the human lifespan series. *Entrenchment and the psychology of language learning: How we reorganize and adapt linguistic knowledge* / ed. H.-J. Schmid. American Psychological Association ; De Gruyter Mouton, 2017. P. 57–74.
9. Hoffmann Th. Construction Grammars. *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics*. Cambridge : Cambridge University Press. 2017. P. 310–329.
10. Huddelson R. D., Pullum G. K. The Cambridge Grammar of the English language. Cambridge : Cambridge University Press, 2002. 1842 p.
11. Kaltenböck G., Heine B., Kuteva T. On thetical Grammar. *Studies in Language*. 2011. № 35. P. 848–893.
12. Kim J.-B., Davies M. English *what with* absolute constructions: a Construction Grammar perspective. *English Language and Linguistics*. 2020. Vol. 24. № 4. P. 637–666.
13. Kortmann B. Free adjuncts and absolutes in English : Problems of control and interpretation. London, New York : Routledge. 1991. 253 p.
14. Martinčić U. Encasting the Absolutes. *English Language Overseas Perspectives and Enquiries*. 2014. Vol. XI. P. 21–34.
15. Quirk R. S., Greenbaum G., Leech G., Svartvik J. A Comprehensive Grammar of the English Language. London : Longman, 1985. 1779 p.
16. Rohdenburg G. Cognitive complexity and increased grammatical explicitness in English. *Cognitive Linguistics*. 1996. Vol. 7. № 2. P. 149–182.
17. Rohdenburg G. The complexity principle at work with rival prepositions. *English Language and Linguistics*. 2020. Vol. 24. № 4. P. 769–800.
18. Stefanowitsch A., Gries St. Th. Collostructions: Investigating the interaction between words and constructions. *International Journal of Corpus Linguistics*. 2003. Vol. 8. № 2. P. 209–243.
19. Stump G. T. The Semantic Variability of Absolute Constructions. Dordrecht : D. Reidel Publishing Company, 1985. 422 p.
20. van de Pol N., Cuyckens H. The diffusion of English absolutes: A diachronic register study. *Corpus Interrogation and Grammatical Patterns* / Eds. K. Davidse, C. Gentens, L. Ghesquière, L. Vandelanotte. Amsterdam, 2014. P. 265–294.

Zhukovska V. V. PARAMETRISATION OF SYNTACTIC AND FUNCTIONAL FEATURES OF GRAMMATICAL CONSTRUCTION: A QANTITATIVE-CORPUS RESEARCH

This article presents the results of the conducted quantitative-corpus parametrization of syntactic and functional properties of the English detached nonfinite and verbless constructions with the explicit subject (DCES), carried out within the framework of the cognitive-quantitative approach in linguistics.

From the construction grammar perspective, the patterns under scrutiny are viewed as grammatical constructions since they instantiate sufficiently frequent pairings of form and content (meaning/function) (FORM: [[aug/øaug] [SBJ_{NP}] [PRED_{NE/VL}]] ↔ MEANING: [...] FUNCTION).

The parameterization of syntactic and functional properties of the analyzed constructions is carried out in a way of the quantitative-corpus analysis of the syntactic functions they perform in a sentence. It is carried out based on such factors as “adverbial expansion”, “additive expansion” and “appositive expansion” within the parameter “Syntactic function with respect to the matrix clause” applying the quantitative-corpus method of collocation analysis.

The results of the quantitative corpus-based parameterization of the syntactic and functional properties of the detached nonfinite and verbless constructions with the explicit subject reveal that in Present-day English the analyzed constructions are characterized by reorientation from more informative to less informative syntactic functions. It is proved that in modern usage these constructions are predominantly used in the additive expansion function. The adverbial expansion function is also reasonably common, and for despite and what with-augmented micro-constructions the only one realized in the studied material. The least represented is the function of appositive expansion. In further research, we will focus on the quantitative-corpus parameterization of the relational properties of the studied structures.

Key words: *parametrisation, construction grammar; quantitative methods, nonfinite and verbless constructions with the explicit subject.*